

INFORME JUSTIFICATIU EN RELACIÓ A LA CONTRACTACIÓ DELS TREBALLS DE DOCUMENTACIÓ ARQUEOLÒGICA DE CONJUNTS AMB MANIFESTACIONS D'ART RUPESTRE, LOCALITZATS A L'ALBI, L'ESQUIROL I EL PERELLÓ.

L'objecte d'aquest encàrrec és la contractació per realitzar la documentació arqueològica dels abrics amb manifestacions d'art rupestre localitzats als termes municipals de l'Albi, l'Esquirol i el Perelló.

El Servei de Patrimoni Arqueològic i Paleontològic de la Direcció General del Patrimoni Cultural, té la competència en la gestió de l'art rupestre de Catalunya, ja siguin jaciments arqueològics que continguin pintures rupestres com gravats. En el marc del Pla de Gestió de l'Art Rupestre de Catalunya, una de les funcions que té encomanades el Servei, és la documentació arqueològica dels nous jaciments amb manifestacions d'art rupestre que es vagin descobrint, així com la revisió dels ja descoberts.

La singularitat i excepcionalitat que representen els jaciments amb art rupestre (la seva fragilitat i vulnerabilitat, la seva especial rellevància com a testimoni de les societats del passat i la seva doble condició de Bé Cultural d'Interès Nacional i de Patrimoni Mundial de la UNESCO, en el cas dels béns de *l'Art Rupestre de l'Arc Mediterrani de la Península Ibèrica*), fa que la documentació exhaustiva d'aquests béns es consideri una mesura necessària, per tal de portar a terme una gestió acurada del bé i garantir el seu estudi i conservació per a les generacions futures. Així, des de l'any 1985, el Servei d'Arqueologia i Paleontologia porta a terme una línia de treball que comporta la documentació de tots els conjunts amb pintures rupestres seguint una metodologia única, sota uns mateixos criteris i estils, per tal de garantir una homogeneïtat documental.

En els darrers anys, s'han produït diverses novetats, com són la introducció de les tecnologies digitals, l'ampliació del marc conceptual on hem de situar el patrimoni rupestre -entenenent-se com un fenomen cultural relacionat intrínsecament amb el medi natural i l'entorn paisatgístic que l'envolta-, o els nous usos de difusió i divulgació en les societats actuals, que han generat unes noves necessitats documentals, que fan necessària una revisió de la metodologia de documentació utilitzada durant aquests darrers trenta-cinc anys. Des del Servei de Patrimoni Arqueològic i Paleontològic s'ha elaborat el *Protocol de documentació dels conjunts d'art rupestre de Catalunya*, en el marc del Pla de Gestió de l'Art Rupestre de Catalunya, amb l'objectiu d'establir els continguts mínims de les memòries de documentació dels conjunts rupestres, tant de pintures com de gravats, encarregades des d'aquest organisme, per tal de satisfer les necessitats documentals actuals per a la correcta gestió, conservació i difusió d'aquest patrimoni.

També, en el marc del Pla de Gestió de l'Art Rupestre de Catalunya, s'han revisat tots els jaciments arqueològics que contenen gravats rupestres i que per tant, també gaudeixen de la protecció de Bé Cultural d'Interès Nacional, segons la disposició addicional primera de la Llei de Patrimoni Cultural Català. Dels pocs gravats rupestres que estan donats d'alta al Registre de Béns Cultural d'Interès Nacional, cap d'ells disposa d'una documentació arqueològica exhaustiva, motiu pel qual és necessària aquesta documentació per equiparar aquest jaciment als que contenen pintures rupestres. Senzillament es van donar d'alta a l'Inventari del Patrimoni Cultural i al Registre de Béns Cultural d'Interès Nacional, però no es disposa de tota la informació necessària per a la correcta gestió d'aquests béns.

Per aquest motiu es proposa la documentació del conjunts d'art rupestre següent:

- 1) Balma dels Vaixells (TM l'Albi, Garrigues), núm. d'IPAC 15044
- 2) Balmes de Collfornic (TM l'Esquirol, Osona), núm. d'IPAC 20178
- 3) Cabra Feixet (TM el Perelló, Baix Ebre), núm. d'IPAC 6504

La prioritat d'aquest any per documentar aquests tres conjunts és la següent:

En el cas de la Balma dels Vaixells és un jaciment que es va descobrir l'any 2004, i actualment encara no disposa de cap documentació exhaustiva. A més de la importància del conjunt de gravats medievals, es localitza a escassos metres d'un altre conjunt de pintura rupestre molt important, la Balma dels Punts inscrita a la llista de Patrimoni Mundial de la Unesco. Pel que fa a aquests conjunts, el Servei de Patrimoni Arqueològic i Paleontològic està treballant en la tramitació dels entorns de protecció per tal de preservar l'entorn natural d'aquests enclavaments rupestres. És per això, que el conjunt de la Balma dels Vaixells quedaria integrat dins d'aquesta protecció i per tant, és prioritària la seva documentació.

En el cas de les Balmes de Collfornic és un jaciment que es va descobrir l'any 2003, es va fer una intervenció de restauració preventiva l'any següent, atès que les inscripcions ibèriques identificades estaven en mal estat de conservació i es va fer una documentació d'aquest panell, però la resta de gravats que es van identificar a les resta de balmes no van ser objectes de documentació, per aquest motiu cal completar la documentació i tenir la informació de tot el jaciment arqueològic. Així mateix, encara no ha estat donat d'alta al Registre de BCIN per manca precisament d'informació.

En el cas de Cabra Feixet és un jaciment rupestre que va ser documentat ja l'any 1985 i inscrit a la Llista de Patrimoni Mundial de la UNESCO. Estava format per un total de 12 figures. L'any 2011, es va dur a terme una intervenció de conservació/restauració de les pintures rupestres que van servir per descobrir també algunes figures desconegudes: el braç esquerra de l'arquer, la mà esquerra i el final de l'arc de la mateixa banda, un nou arquer del que només es veia un braç, i a la part inferior del conjunt s'ha descobert el cap d'un animal. És imprescindible que tots els jaciments inscrits a la Llista disposin de documentacions actualitzades.

La finalitat del contracte és doncs porta a terme una intervenció arqueològica consistent en la documentació gràfica, segons estableix el Decret 78/2002, de 5 de març, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic, sobre béns arqueològics considerats bé cultural d'interès nacional, segons la disposició addicional primera de la Llei 9/1993 del patrimoni cultural català.

Per aquests motius, i per tal de donar compliment al règim jurídic establerts pels BCIN dins de la Llei 9/1993 del patrimoni cultural català, el Servei de Patrimoni Arqueològic i Paleontològic té el deure de documentar els jaciments amb art rupestre, per tal de protegir-los, conservar-los, i difondre'ls, actuacions que també queden recollides en el Pla de Gestió de l'Art Rupestre de Catalunya, entès com una eina de gestió integral d'aquest tipus de patrimoni.

L'article 29 del Decret 164/2019, de 16 de juliol, de reestructuració del Departament de Cultura, estableix que és una funció de la Secció de Protecció i Difusió del Patrimoni Arqueològic i Paleontològic del Servei de Patrimoni Arqueològic i Paleontològic tramitar els expedients de bé cultural d'interès nacional, i vetllar per l'aplicació correcta de les normes que regulen el patrimoni arqueològic, entre d'altres.

La Secció de Protecció i Difusió del Patrimoni Arqueològic i Paleontològic¹ en exercici de les seves funcions, tramita els expedients de bé cultural d'interès nacional. Com ja hem anat apuntant, l'art rupestre està considerat segons la legislació com a bé cultural d'interès nacional, en el moment en què s'autentifica. Fins a la creació d'aquesta Secció, s'havia gestionat l'art rupestre en el marc del Programa de Corpus de pintures rupestres de Catalunya, creat al 1985, amb les funcions d'inventariar, protegir, conservar i difondre l'art rupestre, aquestes tasques han quedat assignades dins de la nova Secció i sota l'eina del Pla de Gestió de l'Art Rupestre de Catalunya.

En el procediment per a protegir l'art rupestre, com hem anat indicant, és un cop es descobreixen nous conjunts, cal primer autenticar per saber si són originals. Automàticament caldria donar-los d'alta a l'Inventari de Patrimoni Arqueològic, al Registre de Béns Culturals d'Interès Nacional, i analitzar quina problemàtica presenten en quan a proteccions físiques. Prèvies a aquestes tasques s'han de fer les tasques de documentació, és a dir, una intervenció arqueològica per recopilar tota la informació del conjunt, treball de camp exhaustiu, documentació gràfica, aixecament topogràfic, valoració de l'estat de conservació, anàlisi estilístic, etc. Imprescindible per poder portar a terme la resta de tasques obligades pel fet de ser considerat BCIN.

Així mateix, el Servei de Patrimoni Arqueològic i Paleontològic no disposa de recursos humans ni de mitjans tècnics propis per a realitzar part de la documentació d'aquests conjunts i considera imprescindible l'externalització d'aquest encàrrec.

---

¹ Secció creada en el Decret de 164/2019, de 16 de juliol, de reestructuració del Departament de Cultura, article 29.

Per tot això, queda clara la insuficiència, la falta d'adequació i la impossibilitat d'ampliar els mitjans personals i materials amb què compta aquesta unitat per cobrir les necessitats que es tracten de satisfer a través del contracte.

En aquest sentit, caldria encarregar externament tota una sèrie de treballs previs per a la documentació d'aquests conjunts, que consistiran bàsicament en:

- Les documentacions d'art rupestre s'han de portar a terme a l'exterior, és a dir, hi ha una feina que s'ha de fer en el propi jaciment arqueològic. Per tant, compte amb un treball de camp, per analitzar i recollir totes les dades físiques del jaciments, exhaustiu reportatge fotogràfic, recollides de les dades geogràfiques, etc.
- Anàlisis i contrast de dades recollides.
- Exhaustiu treball d'anàlisis de la documentació gràfica per analitzar la pintura i/o gravat, i posterior tractament amb els softwares necessaris per a l'elaboració del calc digital, en color i en blanc i negre
- Redacció de la memòria: marc geogràfic, antecedents històrics, descripció del/s jaciment/s i les intervencions arqueològiques, descripció dels materials, proposta dels límits de protecció i justificació dels mateixos. Segons el Decret 78/2002 s'estableixen els requisits per a la direcció d'una intervenció arqueològica i el *Protocol de documentació de conjunts rupestres de Catalunya*.

En aquest sentit, es proposa un total de 3 lots:

- **Lot 1:** Balma dels Vaixells, a l'Albi (Garrigues) núm. de jaciment 15044. Conjunt de gravats de cronologia medieval (11 figures aprox.)
- **Lot 2:** Balmes de Collfornic, a l'Esquirol (Osona) núm. de jaciment 20178. Conjunt amb nombrosos gravats de diferents èpoques des de cronologia prehistòrica fins a moderna, així com inscripcions ibèriques.
- **Lot 3:** Cabra Feixet, al Perelló (Baix Ebre) núm. de jaciment 6504. Conjunt de pintura llevantina format per 13 figures.

D'aquests jaciments amb gravats rupestres (lot 1 i lot 2), no existeix la seva documentació arqueològica exhaustiva. En el cas del jaciment de Cabra Feixet, existeix la documentació de l'any 1985, actualment ja superada. L'any 2011 en treballs d'intervenció de conservació va aparèixer una nova figura que encara no ha estat documentada.

El lot 1, la balma dels Vaixells, es tracta d'una petita balma (propera a la balma dels Punts – pintures rupestres-) on apareixen gravats de cronologia medieval. Es d'un conjunt de vaixells amb una tècnica de gravat prim de mides màximes de 10 cm. En total hi ha unes 11 figures. L'accés és relativament fàcil, planer a prop d'un camp de conreu. La zona pròxima a la balma està emboscada.

El lot 2, les balmes de Collfornic consisteix en dos conjunts de gravats rupestres, de diferents cronologies, repartits en dues balmes. Es tracta de dos conjunts de gravats, que contenen inscripcions ibèriques dels segles II-I aC i nombrosos esgrafiats de diferents cronologies. El primer, es troba en un gran bloc de pedra després del sostre de la balma, que conté una inscripció ibèrica envoltada de nombrosos esgrafiats, gravats a la roca, de diferents cronologies. La inscripció està formada per un mínim de 24 signes d'entre dos i cinc cm, que s'estenen al llarg d'uns 80 cm i es llegeixen d'esquerra a dreta. El segon, es troba a l'extrem superior dret de la paret lateral d'una balma a uns vint metres de l'anterior. Es tracta d'una inscripció envoltada d'altres esgrafiats de cronologies diverses. La inscripció s'estén al llarg d'uns 75 cm; la major part dels signes mesuren entre 4 i 5 cm, a excepció d'alguns de 7-8 cm al principi de la inscripció i d'altres de 2-3 cm al final. Destaquen també nombrosos podiformes, grup d'animals, creus, etc... Actualment no es coneix el número exacte de gravats. L'accés és bastant complicat. Des de que es deixa al cotxe fins arribar a les balmes s'ha de caminar uns 45 minuts, la zona de les balmes està molt emboscada.

El lot 3, el conjunt de Cabra Feixet és un important conjunt d'art llevantí, documentat ja l'any 1985 i inscrit a la Llista de Patrimoni Mundial de la UNESCO. Estava format per un total de 12 figures on destaquen tant les figures d'animals com el famós arquer de 25,8 cm. L'any 2011, es va dur a terme una intervenció de conservació/restauració de les pintures rupestres que van servir per descobrir també algunes figures desconegudes: el braç esquerra de l'arquer, la mà esquerra i el final de l'arc de la mateixa banda, un nou arquer del que només es veia un braç, i a la part inferior del conjunt s'ha descobert el cap d'un animal. El jaciment disposa de tanca perimetral i és de fàcil accés.

La documentació (memòria científica), el contingut de la qual es determinarà a la llum de la informació existent i és la que consta en els Plecs de Condicions Tècniques específics, ha de comprendre els documents per a cada un dels lots següents:

Memòria científica

1. Fitxa tècnica amb les dades bàsiques de la intervenció.
2. Localització del bé
3. Registre de la ruta d'accés
4. Notícies històriques i antecedents
5. Context geogràfic i geològic
6. Context històric i arqueològic
7. Motivacions de la intervenció i els seu objectius
8. Programa dels treballs realitzats i la metodologia emprada
9. Descripció de l'abric, cova o indret
10. Descripció de les manifestacions rupestres
11. Protecció i dades administratives
12. Avaluació de l'estat de conservació
13. Proposta d'actuació
14. Conclusions
15. Bibliografia

Justificació del pressupost proposat (sense IVA):

El preu màxim de licitació ha estat calculat agafant com a base el preu hora tenint en compte la tarifa de preus del concurs de les urgències 2024 del Servei de Patrimoni Arqueològic i Paleontològic, és a dir, **Tarifa A** (Director arqueòleg: en aquest cas correspon als treballs d'intervenció de documentació i investigació, que impliquen treball de camp i desplaçaments).

1 hora de director arqueòleg/a és de 33,50 €

Número de LOT	Preu hora	Hores de feina	Base
1	33,5	180	6.030,00 €
2	33,5	260	8.710,00 €
3	33,5	220	7.370,00 €
		TOTAL	22.110,00 €
		IVA 21%	4.643,10 €
			26.753,10 €

En el càlcul d'hores s'ha tingut en compte els factors següents:

- La necessitat de fer treball de camp i les condicions d'accessibilitat als jaciments.
- El número de figures a documentar tant de pintura, com els gravats.
- Les condicions de treball, els que són a l'aire lliure, la posició on es localitzen les pintures que pot comportar treballar en alçada, o el cas d'una cova amb condicions de llum molt baixes.
- El volum d'informació digital a gestionar, i la posterior presentació d'aquesta documentació a la memòria seguint el protocol.

Barcelona, 5 d'abril de 2024

M. Teresa Miró i Alaix
Cap del Servei de Patrimoni Arqueològic i Paleontològic